

Jäärä ja vuona sanojen oletetuista balttilaisista vastineista.

Lainasanatutkimuksessamme balttil. *jēras* 'vuona' sanaa (= liett. *jēras*, latv. *jērs* < **jēras*) käytetään kahteenkin eri tarkoitukseen. Ensinnäkin sen katsotaan lainautuneen kantasuomeen otaksuttuna alkuperäisenä balttilaisena 'jäärän' nimityksenä (> s. *jäärä*), ja toiseksi, jotta s. *vuona* voitaisiin esittää balttilaiseksi lainaksi (< **ōgnas* 'vuona'), sen selitetään siirtyneen vasta myöhemmin merkitsemään 'vuonaa' ja syrjäyttäneen *vuona* sanan originaaliksi oletetun **ōgnas* 'vuona' sanan kaikista kolmesta kirjoitetuista muistomerkeistä tunnetusta balttilaisesta kielestä. Kalima hyväksyy kummankin selityksen itämerensuomalaisten kielten balttilaisia lainasanoja esittelevässä oppikirjassaan (ss. 104, 181—2). Sitä paitsi hän nojautuu puheenaolevaan balttilaiseen 'vuonan' nimitykseen mm. tulkitessaan s. *jäytää* verbin balttilaisperäiseksi (s. 201, Vir. 1941 ss. 138—9, ks. myös Vir. 1940 s. 382).

Mainitut oletukset saattavat kyllä ensi katsaukselta ehkä tuntua hyvinkin luontevilta, mutta oikeaan osuneina niitä ei suinkaan voi pitää. Eriävän kantani vuoksi katson olevan aihetta ottaa kysymyksessä olevat sanayhdistelmät ja erikoisesti balttil. *jēras* substantiivin vielä kerran puheeksi, sitä suuremmalla syyllä, kun se näyttelee lainasanatutkimuksessamme varsin monipuolista osaa.

Büga ja Endzelin (ks. Vir. 1940 s. 382) yhdistävät täysin vakuuttavin perusteluin balttil. *jēras* substantiivin 'vuotta' merkitseviin goot. *jēr* ja saks. *Jahr* sanoihin (< **jērom*), joten se siis on alunperin tarkoittanut 'vuoden vanhaa eläintä' tai 'tämänvuotista eläintä'. Niinmuodoin balttilaisen sanan merkitys ei ole aikojen kuluessa mitenkään olennaisesti muuntunut, vaan ainoastaan erikoistunut. Sillä ilmaistun käsitteen ala on tullut vain alkuperäistä ahtaammaksi.

Edellämainittu etymologia, joka on tyydyttävästi perusteltu ja täysin moitteeton, ei ole Kaliman mieleen, koska se on pahasti ristiriidassa hänen omien käsitystensä kanssa. Virittäjässä v. 1941 julkaisemassaan kirjoituksessa (ss. 138—9) hän on torjuvinaan tämän kahden erittäin arvovaltaisen baltologin esittämän sanayhdistelmän huomauttamalla, että balttilaisessa sanassa ei ole mitään johdinta¹, joka erottaa sen hänen mielestään indo-eurooppalaista kantasanaa kuvastavasta germaanisesta sanasta, ja että on mahdotonta ajatella 'vuotta' merkitsevän sanan siirtymistä sellaisenaan ilmaisemaan 'nuorta eläintä' (esim. 'vuo-

¹ Sanat Kalimalla harvennettuina.

naa'). Jälkimmäiseen huomautukseen voimme varauksetta yhtyä. Lisätäköön vain, että Kaliman hyväksymän selityksen edellyttämä merkityksenmuutos ei ole lainkaan sen uskottavampi. Olisihan suorastaan ihme, että kaikki kolme balttilaista kieltä olisivat ikäänkuin yhteisestä sopimuksesta siirtäneet alkuaan 'jäärää' tarkoittaneen sanan ilmaisemaan 'vuonaa'. Kaliman edellinen väite sen sijaan johtuu tietämättömyydestä. Oikein harvennusta tehokeinona käyttäen hän on halunnut paljastaa lukijalle kahden maineikkaimman baltologin perustavienkin kielitieteellisten tietojen hämmästyttävän hataruuden ja samalla tietenkin koko etymologian arvottomuuden. Voimme kuitenkin sanoa, että hän on mennyt syyhymättä saunaan lähtiessään repostelevaan pätevien indoeuropeistien selityksiä silloin, kun he liikkuvat puhtaasti oman kielikuntansa alalle kuuluvien kysymysten parissa.

Balttil. *jēra-* 'vuona' on johdannainen samoin kuin myös germ. *jēra-* 'vuosi'. Niiden 'vuotta' merkitsevä indo-eurooppalainen perussana **jēr-* on konsonanttivartaloinen substantiivi, ns. juurinomini, jota avestan *yār²* 'vuosi' (vartalo *yār-*) edustaa. Siitä on muodostettu yleisten *-o-* (> balttil. *-a-*) ja *-ā-* suffiksien avulla erisukuisia substantiiveja¹. Suffiksilla *-o-* johdettu neutri esiintyy, samoin kuin kantasanakin, 'vuoden' merkityksessä (indoeur. **jēr-o-m* > goot. *jēr*, saks. *Jahr*). Niinikään *-ā-* johtimella muodostettu feminiinikin tavataan määrättyä aikaa ilmaisemassa (indo-eur. **jēr-ā* > kirkkoslaav. *jara* 'kevät'). Sen sijaan maskuliini, joka saatiin *-o-* suffiksilla johtamalla, joutui 'vuoden vanhaa, nuorta eläintä' merkitsemään (indo-eur. **jēr-o-s* > balttil. *jēras*). Balttilainen substantiivi vastaa niinmuodoin muodostustavaltaan tarkalleen m.-int. *vatsás* 'vuoden vanha eläin, vasikka' maskuliinia, joka on johdettu mainitulla *-o-* suffiksilla (> m.-int. *-a-*) konsonanttivartalosta **uets-* 'vuosi' (yks. nominatiivi **uetos* > kreik. *ἔτος* 'vuosi')². Muuten *jēras* sanalla on sukulaisiakin balttilaisten kielten piirissä. Ääntiöastevaihteluosuhteessa siihen ovat lietuan johdannaiset *jōr-ė* 'kevätvehreys', *jor-ėnis* 'varhainen (kasveista)' (esim. *jorėnė būlbė* 'varhainen peruna'³) jne. (ks. Specht KZ⁴ LXIII 97). Niiden kantasana on siis merkinnyt 'kevättä' (vrt. kirkkoslaav. *jara* 'kevät').

Bügan ja Endzelinin etymologian suhteen Kalima Vir. 1941 ss. 138—9 asettuu hylkäävälle kannalle edelleen itsepintaisesti puolustamalla oppi-

¹ Ks. mm. Brugmann, Grundriss der vergleichenden Grammatik der indogerm. Sprachen II², 1, 157, 159.

² Ks. mm. Brugmann mp. 514, 540.

³ Ks. Šlapelis, Lietuvių ir rusų kalbų žodynas I 314.

⁴ KZ = Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung.

kirjassaan (ss. 69, 104, 182, 201) omaksumaansa mielipidettä, että liett. *jėras* on sekundäärinen, sen rinnalla tavattava *ėras* taas alkuperäinen. Tähän oletukseen perustuu näet mm. hänen s. *jėytė* verbin selityksensä (< balttil. *ėd-* 'syödä'). Esitettyään mielipiteensä tueksi paikkansapitämättömiä väitteitä Kalima kysyy viimein voitonvarmana, mihin mainittujen tiedemiesten selitys niin ollen loppujen lopuksi nojautuu. Vastattakoon hänelle tässä lyhyesti. Muodon *jėras* alkuperäisemmyyden puolesta puhuu selvää kieltään mm. se seikka, että niissä murteissa, joissa *ėras* esiintyy, yleensä on sanan alussa muulloinkin alkuperäisen *jė:n* paikalla *ė-* (esim. *ėmiaũ* 'otin' < *jėmiaũ*, *ėgerė* 'metsästäjä' < *jėgerė* < saks. *Jäger*)¹. Sitä paitsi latviassa yksinomaan tavattava *jėrs* todistaa eittämättömästi *jė-* alun vanhemmuuden puolesta. Latv. *jė-* ei ole mitenkään selitettävissä varhaisemmasta *ė:*stä syntyneeksi. Tässä kielessä alkuperäinen *jė-* on muuttumattomana säilynyt. Niinpä liettuan preteritiä *jėmiaũ* (vrt. *jėras*), jonka rinnalla on sekundäärinen *ėmiaũ* (vrt. *ėras*), vastaa yksistään latv. *jėmu* 'otin' (vrt. *jėrs*)².

Kanta- ja jo esibalttilaiselta ajalta lähtien 'siitoskykyistä uroslammasta, jäärrä' on ollut merkitsemässä *avinas* sana (mpreuss. *awins*, liett. *ėvinas*, latv. *avins* > *ėvins*). Liettuassa *ėvinas* tosin nykyisin tarkoittaa etupäässä 'leikkattua uroslammasta', mutta muinoin se oli myös 'leikkaamattoman uroslampaan' yleinen nimitys.³ Tämän substantiivin esiintyminen jokaisessa balttilaisessa kielessä todistaa, että se oli kantabaltin kaikille murteille yhteinen sana. Sama on sanottava *jėras* sanasta. Jos tämäkin olisi tarkoittanut, kuten mm. Kalima on hujasti vakuuttunut, alkuaan 'jäärrä', niin kantabaltissa olisi vallinnut sellainen mielestäni harvinaislaatuinen asiointi, että sen kaikissa murteissa tätä käsitettä ilmaisemassa oli rinnakkain kaksi eri sanaa, jotka molemmat sitä paitsi balttilaiselta taholta muka lainautuivat samanmerkityksisinä kantasuomeen (*avinas* > kantas. **oinas* 'jäärrä'⁴ > s. *oinas*, Kaliman oppikirjassa ss. 142—3)⁵. Sellaisen

¹ Ks. mm. Jaunius, *Граматика литовскаго языка* 171. Muuten Jauniuksen mukaan (s. 11) liettuan kaikissa murteissa tavataan *j-*alkuinen *asu*, siis *jėras*.

² Mainittujen preteritimuotojen suhteen ks. Endzelin, *Lettische Grammatik* 563.

³ Szyrwid, *Dictionarium trium linguarum*, 3. pain. (v. 1642), ss. 6, 406, tähdentää nimenomaan, että liett. *ėvinas* sanalla on kumpikin merkitys.

⁴ Ks. Ruoppila, *Kotieläinten nimitykset suomen murteissa I* 182—3.

⁵ Kalima toteaa mahdottomaksi selittää, miksi *avinas* sanan *-v-* on jäänyt lainattaessa vastinetta vaille. Minusta on ilmeistä, että lainanantajakielessä *v:*tä ei ollutkaan kysymyksessä olevassa sanassa. Se oli siitä samalla tavalla kadonnut kuin latviassa sukulaissanoista *ėitiha* 'pieni lammas' (< *avitiha*) ja *ėite* 'lammas' (< *avite*). Samanlaisia vokaalien välisen *v:n* katoamistapauksia esiintyy liettuaakin (*tũ* 'sinä' pronominin instrumentaali *taimi* < *tavimi* jne., ks. Arumaa, *Litauische mundartliche Texte aus der Wilnaer Gegend* 60).

tarpeettoman sanaylellisyyden oletaminen tuntuu kuitenkin kaikelta muulta kuin houkuttelevalta.

Ruoppila, joka toteaa balttilaisen *jēras* substantiivin 'vuonan' merkityksen vanhaksi, pitää mainitussa tutkimuksessaan (s. 180) todennäköisenä, että vasta sen lainaamisen jälkeen itämerensuomalaisella pohjalla on tapahtunut merkityksenmuutos 'vuona' > 'jäärä'. Se on hänestä helposti ymmärrettävissä, koska »eläimille puheltaessa ja niitä kiitettäessä käytetään täysikasvuisestakin kernaasti samaa nimitystä kuin nuoresta yksilöstä». Minusta tämä selitys ei tunnu kuitenkaan lainkaan vakuuttavalta. Miksi vain jäärää alettiin nimittää hellitellen 'vuonaksi'? Paljon todennäköisempää toki on, että lauhkea naaraslammas tai sukupuoleen katsomatta lammas yleensä olisi saanut sellaisen hyväilynimityksen osakseen. Niin on Saaresten mukaan¹ laita virossa, missä *tall* 'vuona' sanaa käytetään puhekielessä täysikasvuisen lampaan merkityksessä.

Kaiken edellä esitetyn jälkeen balttil. *jēras* ja s. *jäärä* sanojen yhdistäminen toisiinsa tuntuu varsin arveluttavalta. Mainittakoon, että Thomsen pitää *jäärä* sanan slaavilaisperäisyyttä todennäköisempänä. Mikkola² sen sijaan on halukas näkemään siinä omaperäisen ekspressiivisen sanan. Olen sitä mieltä, että hän on osunut päätelmässään lähimmäksi totuutta (vrt. s. murt. *jäkärä* 'vanha pässi' Ruoppila mp. 178). Muuten tästä sanasta, jolla on vastine vain virossa (*jäär* 'jäärä') ja liivissä, tavattava takavokaalinen rinnakkaismuoto (s. *jaara*, vir. *jaar*) tekee alkuperäisemmän vaikutuksen, koska vain se esiintyy liivissä (*jōš* 'pässi'³).

Entä s. *vuona* sitten! Balttil. **ōgnas* 'vuona' sanasta, joka on tekaistuksen originaaliksi, ei ole ainoatakaan merkkiä balttilaisista kielistä osoitettavissa. Siitä, että slaavilaisella taholla on sanoja sellaisia kuin m-kirkkoslaav. *agne* 'vuona', ei ole suinkaan välittömästi pääteltävissä, että vastaavanlainen sana (**ōgnas*) on kerran kuulunut balttilaistenkin kielten sanavaroihin. Balttilais-slaavilainen kantakieli, jos sellainen todella on ollut olemassa⁴, oli luonnollisestikin samanlainen kuin mikä muu kieli tahansa. Sekin jakautui tietenkin paikallismurteisiin, jotka varsinkin kantakielen loppuvaiheen aikana olivat huomattavasti loitonneet toisistaan mm. sana-aineksiensa puolesta. Jos siis serbiassa on *óje* 'aisa' (< **ojos*), niin on arveluttavaa rakentaa sen nojalla balttil. **aisa* substantiivia, joka on esitetty s. *aisa* sanan lähteeksi (ks. ss. 87—8 Kaliman oppikirjassa).

¹ Leksikaalseist vahekordadest eesti murretes I 50.

² Die älteren Berührungen zwischen Ostseefinnisch und Russisch 85.

³ Ks. Kettunen, Livisches Wörterbuch 93.

⁴ Useat balttilaisten ja slaavilaisten kielten johtavat tutkijat ovat päätyneet siihen tulokseen, että niillä ei ole ollut yhteistä kantakieltä. Epäilijöihin kuuluu mm. Endzelin, Lettische Grammatik 8.

Varovaisuuteen on sitä enemmän syytä, kun balttilaisella taholla tavaataan slaavilaisen substantiivin kanssa etymologisesti yhteen kuuluvana 'aisan' nimityksenä liett. *iena* (< **ēinā* t. **ainā* < **ōinā*).¹ Puheenaoleva todistelutapa muuttaa koko lainasanatutkimuksen mielivaltaisten päähänpistojen temmellyskentäksi. Niinpä viittaamalla vain mpreuss. *panu*- 'tuli' substantiiviin, joka on ikivanha perintösana (= goot. *fōn* 'tuli'), voitaisiin täysin yhtä hyvällä syyllä pitää todistettuna, että slaavilaisellakin taholla on ollut joskus **ponō* 'tuli'. Ehkäpä vielä ilmaantuukin joku uusia löytöjä havitteleva neropatti, joka väittää, että s. *panu*, jota tähän asti on pidetty balttilaisperäisenä, onkin lainattu mven. **ponō* sanasta. Onhan 'uunin' nimityskin *pätsi* muinaisvenäjistä lähtöisin (< *печь*).

S. *vuona* sanan on katsottu palautuvan aiempaan **vōtna* asuun. Sanansisäiseen konsonanttiyhtymään katsoen se ja **ōgnas* eivät vastaa toisiaan. Tämän seikan tuottamista vaikeuksista selviydytään huomauttamalla, että balttil. *gn* korvattiin kantasuomessa vaihtelulla *tn* ~ *dn*, mitä myös mpreuss. *wagnis* 'Sech' sanaan lainana liitetty s. *vannas* (< **vatnas*) edellyttää (ks. Kalima mp. 177). Minusta tuntuu kuitenkin suoraan sanoen hiukan epäilyttävältä olettaa, että kantasuomalaiset, joiden kielelle *kn* ~ *gn* ei ollut suinkaan aivan outo², turvautuivat sellaiseen äännesijaistukseen, kun kerran puheenaoleva konsonanttiyhtymä myöhemmin heidän suomalaisille jälkeläisilleen, joiden kielessä se ei ollut yhtään yleisempi, ei tuottanut mitään vaikeuksia näiden lainatessa *gn*-llisiä sanoja muinaisruotsista (mm. mruots. *vaghn* 'vaunu' > s. **vaynu* > *vaunu*)³. Äskettäin päälle päätteeksi Ruoppila on päätenyt aikaisemmin mainitsemassani ansiokkaassa tutkimuksessaan (ss. 146—9) siihen tulokseen, että kantasuomalainen lähtömuoto ei olekaan ollut **vōtna*, vaan **votna*. Jos niin todella on laita, niin sanan balttilainen etymologia ilman muuta raukeaa.

Niinkuin lukija on varmaankin edellistä kappaletta lukiessaan havainnut, en pidä *vannas* sanankaan balttilaisperäisyyttä uskottavana. Vastoin kielitieteellisissä kirjallisuudessamme tavattavaa tietoa mpreuss. *wagnis* (< kantabalttil. **vagnis* t. **vagnas*) ei merkitse 'auranvannasta, -terää (saks. Pflugschar)⁴, vaan auran ojakseeseen kiinnitettyä 'viiliveistä' (saks.

¹ Ks. Trautmann, Baltisch-slavisches Wörterbuch 4.

² Vir. *nāinud* 'nähtyt', *teinud* 'tehnyt' < **nāynūt*, **teynūt*, s. *ynnā* < **ūknā*.

³ Ks. Streng, Nuoremmat ruotsalaiset lainasanat vanhemmassa suomen kirjakielissä 305.

⁴ Tämä virheellinen merkitys tavataan jo puheenaolevan sanayhdistelmän keksijällä Paasosella (Suomalaisen Tiedeakatemia Esitelmät ja pöytäkirjat 1909 I 16). Muuten lainasanojen tutkijaimme selitykset perustuvat valitettavan usein juuri

Sech)¹. 'Auranvannas' on muinaispreussin kielellä *pedan*. Kreik. *πηδόν* 'aironlapa' (oikeastaan airon »jalka») on sukua myöten sen tarkka vastine.² Muinaispreussilaisesta ja kreikkalaisesta sanasta päättäen indo-eur. **pēdom*, joka on *pēd-* 'jalka' sanan johdannainen, on merkinnyt alkuaan yleensä työn välineen »jalkaa», s.o. sen 'lapaa'. Siitä jouduttiin käyttämään sanaa myös auran puista 'kyntölapaa' ja lopulta niinikään tähän kiinnitettyä rautaista 'vannasta' merkitsemään. Huomattakoon, että liett. *žagrė* sanakin esiintyy murteittain vaihdellen kummassakin merkityksessä.³ Ainoa balttilaisissa kielissä tavattava sana, joka 'auranvantaan' merkityksessä on varmasti peräisin kantabalttilaiselta ajalta, on latv. *lemesis* (= ven. *леме́х, леме́и* 'auranvannas'). Vir. *vannas* tarkoittaa

heidän vieraiden kielten sanoille ajatuksissaan antamiinsa väärin merkityksiin. Odottaisi toki, että vieraita kieliä heikosti tunteva tutkija selvittäisi itselleen ensiksi käsittelemiensä sanojen merkitykset. Niinpä toisiaan muistuttavien saks. *Haken* ('koukku, haka') ja *Haacke* ('kuokka') sanojen sekoittamisesta johtuu, että erinäiset tutkijat ovat katsoneet mahdolliseksi liittää toisiinsa liett. *kabl̃ys* 'Haken' ja vir. *kōblas* 'Erdhacke' sanat (ks. Vir. 1940 s. 379). Kaliman äskettäin tekemä *mānty* sanan selitystyö nojautuu olennaisesti hänen saks. *Tanne* ('kuusi') sanalle erheellisesti antamaansa 'männyn' merkitykseen (ks. mp. 380). Opettajantoimeni aikana yliopistossa olen muuten joutunut usein toteamaan, että opiskelijat tuntevat itämerensuomalaisien kielten sanoihin verrattujen balttilaisten sanojen merkityksiä saksaksi, mutta että he kysyttäessä eivät tiedäkään mainitsemiensa saksan kielen sanojen merkityksiä. Tällaiseen eriskummalliseen asiintilaan ovat syynä opiskelijoitamme varten laaditut oppikirjat (suomenkieliset!) ja mm. Virittäjänkin kirjoitukset, niissä kun merkitykset ilmoitetaan aivan yleisesti saksan, venäjän y.m. kielillä ja vain suhteellisen harvoin suomeksi. Tällöin joudutaan monenlaisiin nurinkuruuksiin. Niinpä Kaliman usein mainitsemassani yliopisto-oppikirjassa s. 142 esiintyvät peräkkäin s. *niisi* 'Weberschaft', siihen lainana yhdistetty liett. *nytis* 'die Hevelte oder der Weberkamm' ja latv. *nīts* 'Teil des Webstuhles'. Koska näitä kolmea sanaa käytetään samaa käsitettä ilmaisemaan, niin lukijan kannalta olisi toki ollut tarkoituksenmukaisinta panna kaikkien sanojen merkitykseksi selvällä suomen kielellä 'niisi'. Muuten »Hevelte» on merkitykseksi vallan sopimaton, koska sitä saa turhaan etsiä saksan kirjakielen sanakirjoista. Sama on sanottava edelleen mm. mpreuss. *tauris* sanan (~ s. *tarvas*) oudosta merkitysvastineesta 'Wiesunt' mp. s. 167 (merkitys oikeassa asussa 'Wisent, visentti'). Jopa toisinaan hyvinkin kielitaitoinen lukija on esitetyn merkityksen edessä täysin ymmällään. Mitä kieltä on mm. latv. *julga* ('hylje') sanan merkityksenä Kaliman oppikirjassa s. 55 yksinomaan esiintyvä 'hüle'? Tuskin mitään? Ylioppilaita varten, jotka pystyvät selviytymään moisista kielellisistä vaikeuksista, on tuskin tarpeellista julkaista suomenkielisiä oppikirjoja.

¹ Ks. Trautmann, Die altpreussischen Sprachdenkmäler 454.

² Ks. Berneker, Die preussische Sprache 311, Trautmann mp. 391—2, Baltisch-slavisches Wörterbuch 210.

³ Ks. Elisonas, Archivum Philologicum III 130.

Wiedemannin sanakirjasta päättäen 'auran puista kyntölapaa, johon vannas on kiinnitetty'¹, mutta sitä käytetään myös 'vantaan' merkityksessä (*raudvannas*). Auran osan nimityksenä itämerensuomalaisten kielten *vannas* sanan merkitysvastine muinaispreussissa ei ole siis *wagnis*, vaan *pedan*. Niin ollen kannattaa mielestäni vielä vakavasti harkita, kuuluvatko *vannas* ja *wagnis* todella yhteen. Ainakaan minusta niiden yhdistäminen ei tunnu lainkaan vakuuttavalta. Yhdistyksen tekee hyvin epävarmaksi edelleen sekin seikka, että kantasuomen **vatnas* ei merkinnyt ainoastaan auran osaa, vaan myös aluksen '(etu- ja perä)keulaa'. Sen voimme päätellä siitä, että *vannas* esiintyy sekä suomessa että virossa myös tätä käsitettä ilmaisemassa.

Kirjoituksessani olen siis tullut siihen tulokseen, että s. *jäärä* ja liett. *jėras* sekä s. *vannas* ja mpreuss. *wagnis* on ilmeisesti erotettava toisistaan. Kuten olemme todenneet, merkitykset suomalaisella ja balttilaisella taholla eivät ole samat. Äänteellistä yhtäläisyyttä taas on pidettävä vain pelkänä sattumana. Muistuttavathan mm. s. *salko* ja liett. *šalgà* 'salko' sekä s. *suka* ja latv. *suka* 'harja, hevossuka', liett. *šūkos* 'kampa, hevossuka' sekä äänteellisesti että merkitystensä puolesta hämmästyttävän suuresti toisiaan, mutta sittenkään niiden ei katsota voivan kuulua yhteen. Ei edes Kalima ole niitä oppikirjassaan pannut toistensa rinnalle, vaikka hän yleensä on hanakka hyvinkin väkinäisin perusteluin leimaamaan kiellemme sanoja vierasperäisiksi lainoiksi. Niinpä hän (mp. 159—60) näkee 'pylvästä, patsasta' merkitsevässä balttil. *stabas*² sanassa (liett. *stābas*, latv. *stabs*) s. *sapa* '(karvaton) häntä' substantiivin originaalin! Balttil. *stabas* oli hänen melko sekavista selityksistään päättäen perin vastahakoinen rupeamaan ottolaiseksi vieraaseen ympäristöön, se kun näet saatiin siirretyksi sinne vain hengettömänä sanaruumiina. Sielu, s.o. merkitys, oli, kuten Kaliman oppikirjasta olen huomaavinani, anastettava sille joltakin kaukaisemmalta sukulaissanalta, luultavasti hänen lainantajakielessä olleeksi otaksumaltaan latv. *stebere* '(lehmän)häntä'³ substantiivin vastineelta. Hänen teoksensa kysymyksessä olevan kohdan voi kuitenkin käsittää niinkin, että 'patsas' ja 'häntä' ovat merkitysoylyisesti niin lähellä toisiaan, että edellistä käsitettä ilmaiseva sana on saatettu lainata 'hännän' nimitykseksi. Jos niin on laita, niin täytyy sanoa, että kantasuomalaiset esi-isämme olivat aika leikillisiä poikia nimittäessään

¹ Wiedemannilla 'schaufelförmiges Holz, woran das Pflugeisen steckt'.

² Mainitunlaiset merkitykset sanalla on ollut kantabaltista lähtien. Ks. Trautmann, Baltisch-slavisches Wörterbuch 280.

³ Kalimalla merkitykset 'Schwanzstumpf; saparo', Mühlenbachin ja Endzelinin sanakirjassa sen sijaan 'Schwanz, Kuhschwanz'.

balttilaisilta naapureiltaan ottamallaan sanalla elikkojensa häntiä 'pylväiksi' tai 'patsaiksi'. Kun tähän suuntaan ja tällaisin tuloksin »tieteellistä» tutkimusta jatketaan, niin ei ole totta tosiaan pelkoa siitä, että lainasanojen suomen kielestä etsijöiltä hevillä urakka loppuu.

Eino Nieminen.